

BAŞKAN YILMAZ'IN BAKANLAR KURULU İLE TBMM PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU SUNUMLARI

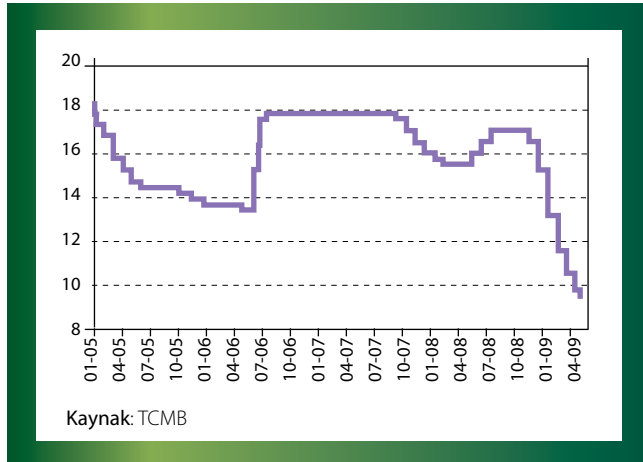
Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) Başkanı, Kanununda yer aldığı üzere ve hesap verme sorumluluğu gereğince Banka faaliyetleri ile uygulanmış ve uygulanacak olan para politikası hakkında yılda iki defa Bakanlar Kuruluna ve TBMM Plan ve Bütçe Komisyonuna rapor sunmaktadır. Bu kapsamda 20 Nisan 2009 tarihinde Bakanlar Kuruluna, 21 Nisan 2009 tarihinde ise TBMM Plan ve Bütçe Komisyonuna birer sunum yapan Başkan Durmuş Yılmaz, sunumlarında uluslararası gelişmeler, küresel krizin Türkiye ekonomisine etkileri, Türkiye'de finansal istikrar, enflasyonun görünümü ve para politikası durumu hakkında bilgi vermiştir.

Sunumda yer alan bazı satır başları şunlardır:

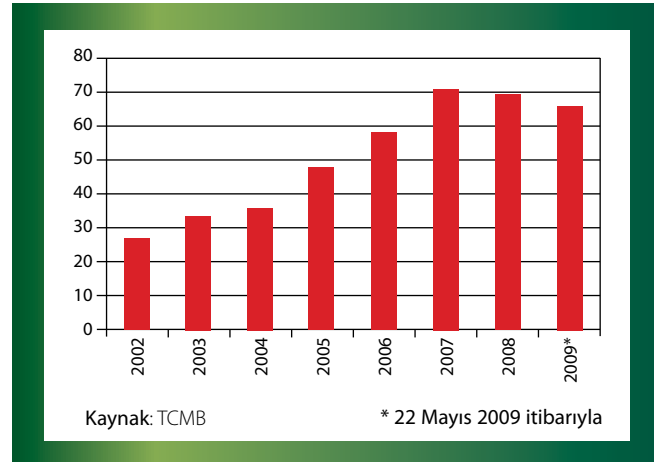
- ▶ 2007 yılının 2. yarısından bu yana küresel bir finansal kriz yaşanmaktadır. Bu kriz klasik bir bankacılık krizi olmayıp karmaşık türev ürünleri de kapsamaktadır. Krizin ekonomik aktivite üzerindeki en şiddetli etkileri 2008 yılı 2. çeyreğinden itibaren gelişmiş ülke ekonomileri tarafından yaşanmakta olsa da, sıkılaştıran küresel kredi koşulları gelişmekte olan ülkelerin uluslararası finansman koşullarını zorlaştırmaktadır.
- ▶ Türkiye ekonomisinin bu küresel kriz karşısında dayanıklılığını artıran temel unsur finansal sistemimizin sağlam ve istikrarlı yapısıdır. Ayrıca, TCMB rezervlerinin güçlü olması şokların olumsuz etkilerinin giderilmesine ve ülke ekonomisine duyulan güvenin artmasına katkı sağlamıştır.
- ▶ Küresel krizin Türkiye'deki önemli bir etkisi, iktisadi faaliyetin belirgin şekilde yavaşlaması olmuştur. Son dönemde toparlanma eğilimi göstermekle birlikte yurt içi talebe ilişkin göstergeler zayıf seyrini korumaktadır. Banka kredilerinde görülen azalış eğilimi son dönemde de devam etmiş, sanayi üretimi ve kapasite kullanım oranlarında gözlenen düşüş 2008 yılı Aralık ayından itibaren belirginleşmiştir.
- ▶ TCMB tüm bu dönem boyunca finansal piyasalarda likidite kanallarını açık tutmak amacıyla gerekli tedbirleri almış, ayrıca 2008 yılının son çeyreğinde enflasyonu yükselten küresel gelişmelerin tersine dönmesiyle birlikte süratli bir şekilde faiz indirimlerine başlamıştır. Enflasyona ilişkin olarak açıklanan son veriler de TCMB'nin faiz indirimlerini destekler niteliktedir.
- ▶ Önümüzdeki dönemde, iktisadi faaliyetteki toparlanmanın zaman alacağı, enflasyon üzerindeki aşağı yönlü baskıların süreceği ve kısa vadede enflasyondaki düşüşün hızlanacağı tahmin edilmektedir.

Daha fazla bilgi için: <http://www.tcmb.gov.tr> (Başkanın Konuşmaları)

TCMB Faiz Oranları (Gecelik, Basit, Yüzde)

TCMB Uluslararası Rezervleri (Altın Hariç, Milyar ABD Doları, Yıl Sonu)

1. Merkez Bankaları Bilançoları; Tanımı ve Önemi – TCMB Bilançosu

Bilanço, bir işletmenin belirli bir tarihte sahip olduğu varlıkları ve bu varlıkların sağlanmış olduğu kaynakları gösteren mali tablodur. Merkez bankaları bilançoları da merkez bankalarının varlıklarını ve varlıklarının finanse edilme biçimlerini göstermektedir. Merkez bankaları bilançoları para politikaları ile finansal sistemin karşılıklı etkileşimi sonucunda biçimlenmektedir. Dolayısıyla ekonomide karar alma birimlerinin davranışlarının oluşumunda etkin olan kaynakları göstermesi nedeniyle, merkez bankaları bilançoları finansal sistemin analizi için son derece önemlidir.

Bu bağlamda, TCMB bilançosu da diğer ülke merkez bankalarının bilançoları gibi ülke ekonomisindeki gelişmelerin takip edilmesi, para politikalarının etkilerinin gözlenmesi açısından büyük öneme sahiptir.

TCMB bilançosundaki değişimler, döviz kurları, faizler, enflasyon, mevduat hacmi, kredi hacmi ve beklentiler gibi değişkenleri etkileyebilmekte ve bu değişkenlerden etkilenebilmektedir. TCMB, diğer merkez bankaları gibi, banka ve banka dışı kesimlere olan yükümlülüklerini, yani bilançonun pasifini değiştirerek ekonominin likiditesini ayarlamaktadır. Söz konusu değişikliklerin hangi kanallarla gerçekleştirildiği ise bilançonun aktif kısmındaki değişiklikler aracılığıyla takip edilebilmektedir.

Para politikasının etkin olarak yürütülebilmesinde, TCMB'nin kendi bilanço büyüklüğünü ve yapısını denetleyebilmesi büyük önem taşımaktadır. TCMB'nin bilançosu üzerinde hakimiyet kurabilmesi için ise, elinde serbestçe kullanabileceği faiz ve likidite araçlarının bulunması gerekmektedir.

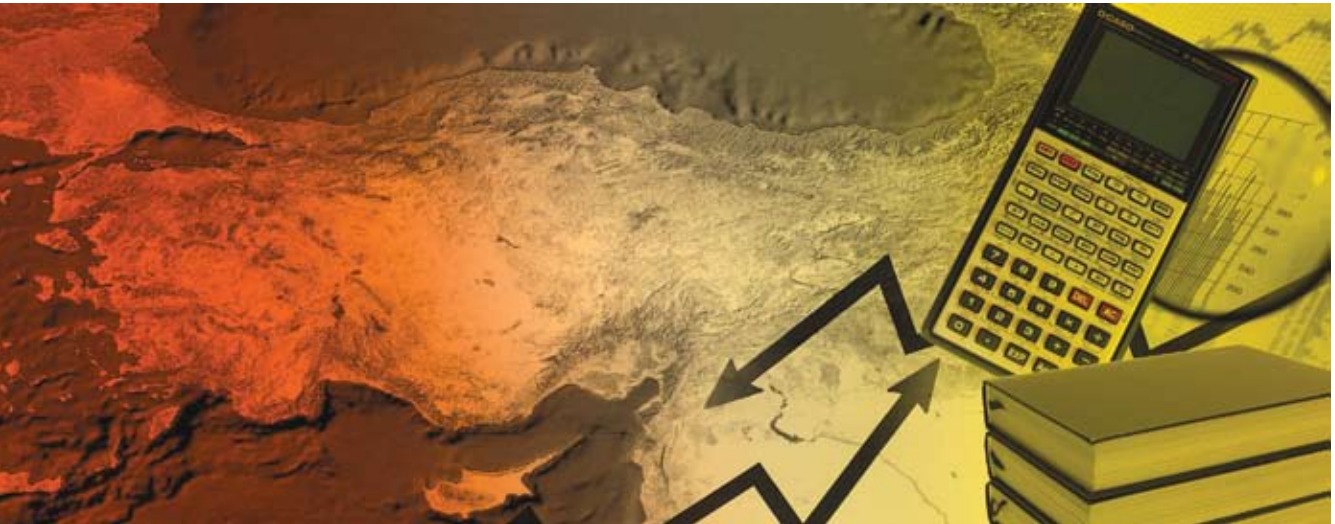
Bilançoda yer alan kalemler itibarıyla diğer merkez bankaları bilançoları ile benzerlikler içeren TCMB bilançosunu diğer merkez bankalarının bilançolarından ayıran temel farklılıklardan en önemlisi işçi dövizleri kalemidir. Yurtdışında işçi olarak çalışan Türk vatandaşlarının tasarruflarını Türkiye'de değerlendirmelerini sağlamak için açılan özel nitelikteki hesaplar olan işçi dövizleri kalemi "Kredi Mektuplu Döviz Tevdiat Hesabı" adı ile TCMB bilançosunun pasifinde mevduat kalemi altında yer alan "Muhtelif" başlığında gösterilmektedir.

2. TCMB Analitik Bilançosu

Analitik bilanço, TCMB bilanço kalemlerinin belirli parasal büyüklükleri ifade etmek üzere netleştirilmesiyle oluşturulmaktadır. Analitik bilanço aracılığıyla para politikasının etkilerinin izlenmesi kolaylaşmaktadır. TCMB bilançosunu analitik bilançoya dönüştürürken;

- ▶ TCMB'nin açık piyasa işlemlerinden devlet iç borçlanma senedi (DİBS) borcu ya da alacağı "Bankamız Portföyü" kalemi altında,
- ▶ TCMB'nin açık piyasa işlemlerinden nakit borcu ya da alacağı, bankalararası para piyasası işlemlerinden kaynaklanan nakit alacağı ve swap işlemlerinden kaynaklanan net nakit borcu "Açık Piyasa İşlemleri" kalemi altında,
- ▶ Türk parası diğer varlık ve yükümlükler "İç Varlıklar" başlığı altında "Diğer Kalemler"de,
- ▶ TCMB'nin swap işlemlerinden kaynaklanan net döviz borcu, bankaların yabancı para mevduatları ile birlikte "Bankaların Döviz Mevduatı" kaleminde,

netleştirilerek gösterilmektedir.

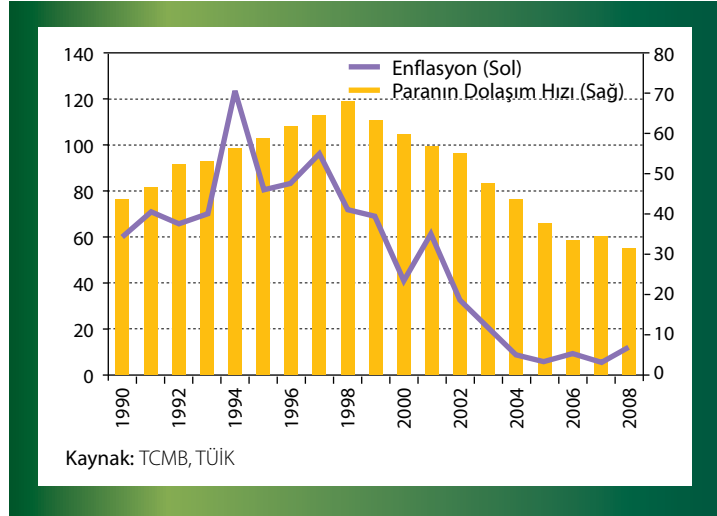
Emisyon Hacmi ve Paranın Dolaşım Hızı

Emisyon hacmi, merkez bankaları tarafından piyasaya sürülen banknotların toplam tutarını ifade etmektedir. Merkez bankaları piyasadaki nakit ihtiyacını gözeterek emisyon hacmini çeşitli yollarla düzenlemektedir. Ülkemizde de TCMB'nin kendi belirlediği faiz oranları üzerinden gerçekleştirdiği açık piyasa işlemleri ile ihaleler ve/veya doğrudan müdahaleler yoluyla döviz alım satımı gibi işlemler ve para talebi emisyon hacmi üzerinde belirleyici olmaktadır.

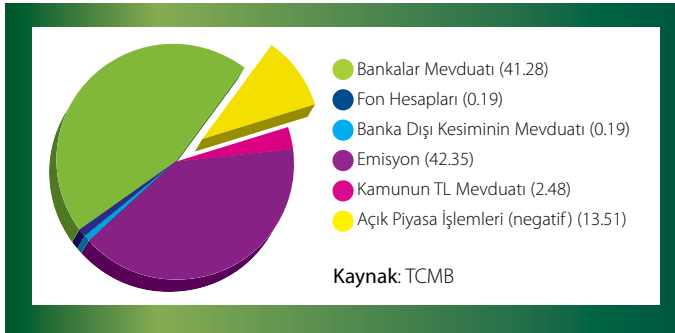
Bir ekonomide emisyon hacmindeki değişimler, fiyatlar genel seviyesini ve kısa vadede toplam üretimi paranın dolaşım hızına bağlı olarak etkiler. Bu nedenle paranın dolaşım hızı, fiyatlar genel seviyesi, toplam üretim ve ekonomideki çıktı açığı gibi konularla ilgili olarak takip edilmesi gereken önemli bir değişkendir. Paranın dolaşım hızı ise en basit ifadeyle cari fiyatlarla gayri safi yurt içi hasıla (GSYİH)'nin emisyon hacmine bölünmesi yolu ile hesaplanır.

Paranın dolaşım hızı ekonomideki üretimin yapısına, finansal sistemin etkinliğine ve ödeme sistemleri altyapısına da bağlıdır. Ödeme sistemlerindeki gelişmeler, örneğin finansal işlemlerin ve ürünlerin karmaşıklaşması sonucunda banka kartı, kredi kartı ve benzeri uygulamaların yaygınlaşması, nakit kullanımı yerine elektronik ödeme biçimlerini yaygınlaştırarak paranın dolaşım hızını artırabilir. Buna karşın düşen enflasyon oranları, para buldurmanın maliyetini azaltarak paranın dolaşım hızının düşmesini sağlayabilmektedir.

Türkiye'de Paranın Dolaşım Hızı (GSYİH/Emisyon, Sağ Eksen) ve Enflasyon (TÜFE, Yıllık Yüzde Değişim)

Merkez Bankası Parası (Yüzde Pay, 2008 Yılı)

Emisyon hacmi, TCMB'nin para arzını düzenleme yeteneğinin sadece bir kısmını yansıtmaktadır. Para politikası uygulamalarının sağlıklı bir biçimde incelenmesi için izlenmesi gereken bir diğer büyüklük olan merkez bankası parası, TCMB'nin ekonomideki tüm diğer birimlere Türk parası cinsinden olan yükümlülüklerini göstermektedir. Merkez bankası parası ile ilgili olarak göz önünde bulundurulması gereken iki önemli unsur vardır. Bunlardan birincisi, merkez bankası parasının sadece Türk parası cinsinden yükümlülükleri içermesinden ötürü, döviz işlemlerinin sadece Türk parası

karşılığı ile döviz alım ve satımının bu büyüklüğü etkilemesidir. Diğeri ise merkez bankası parasını oluşturan kalemlerin mali sisteme giriş biçimleri ve mekanizmalarının farklı olmasına rağmen, para arzı üzerindeki etkilerinin aynı olmasıdır. Yani merkez bankası parasını oluşturan kalemlerden herhangi birindeki değişim para arzını aynı çarpan dahilinde etkilemektedir.

Merkez bankası parasının 2008 yılı değerine bakıldığında, toplamı yaklaşık 54,1 milyar Türk Lirası olan bu büyüklüğün başlıca iki kalemini emisyon ve bankaların TCMB'deki mevduatlarının oluşturduğu görülmektedir. Bu büyüklüğü etkileyen diğer kalemler sırası ile açık piyasa işlemleri (2008 yılındaki gerçekleşme negatiftir), kamunun Türk Lirası mevduatı, fon hesapları ve banka dışı kesimin mevduatlarıdır.

AZERBAIJAN VE ARNAVUTLUK MERKEZ BANKALARI ÇALIŞMA ZİYARETLERİ

Azerbaycan Merkez Bankası ve Arnavutluk Merkez Bankasının talepleri ile, 9-12 Mart 2009 tarihleri arasında Azerbaycan Merkez Bankası yetkililerine, 16-18 Mart 2009 tarihleri arasında ise Arnavutluk Merkez Bankası yetkililerine, TCMB Eğitim Merkezi'nde, TCMB insan kaynakları uygulamaları konusunda birer program düzenlenmiştir. Kendilerine, TCMB işe alım süreci, emeklilik işlemleri, performans yönetimi, TCMB'de hizmet içi eğitim faaliyetleri, yurtiçi ve yurtdışı programlar, TCMB'de lisans üstü eğitim uygulamaları ile insan kaynaklarında bilişim teknolojileri uygulamaları konularında bilgi aktarılmış; kullanılan sistemler tanıtılmış ve karşılıklı görüş alışverişinde bulunulmuştur.

TCMB 77. HESAP DÖNEMİ OLAĞAN GENEL KURUL TOPLANTISI

TCMB'nin 77. Hesap Dönemi Olağan Genel Kurul Toplantısı 14 Nisan 2009 tarihinde İdare Merkezi Konferans Salonu'nda gerçekleştirilmiştir. 2008 yılı bilançosu, kâr ve zarar hesapları ile kâr dağıtımına ilişkin teklifin onaylandığı Genel Kurul'da ayrıca Banka Meclisinde açık bulunan üyeliğe, ayrılan üyenin süresini tamamlamak üzere 30 Nisan 2010 tarihi bitimine kadar, Prof.Dr.Turalay Kenç seçilmiştir. Görev süreleri 30 Nisan 2009 tarihinde dolacak olan Banka Meclisi üyeleri Prof.Dr.Necdet Şensoy ve Prof. Dr.Mustafa İlker Parasız ise 3 yıl daha görev yapmak üzere yeniden seçilmişlerdir. Kurul'da ayrıca Denetleme Kurulu üyeliklerine Mehmet Tüfekçi, Prof. Dr. Ekrem Yıldız, Abdullah Yalçın ve Mustafa Saim Uysal yeniden seçilmişlerdir.

2008 yılına ilişkin Yıllık Rapor da 14 Nisan 2009 tarihinde Genel Kurul'a sunulmuştur. Rapor ile TCMB'nin yönetim birimleri tanıtılmış, stratejik plan ve uygulamaları ve karşılaştırmalı finansal tabloları kamuoyuyla paylaşmıştır. Ayrıca 2000 yılından bu yana bağımsız denetimden geçirilen ve kamuoyuna açıklanan TCMB bilançosu ve gelir-gider tabloları çerçevesindeki bağımsız denetim raporlarının sonuncusu 2009 yılı Nisan ayında yayımlanmış ve İnternet sitesinde kamuoyuna duyurulmuştur.

Daha fazla bilgi için: <http://www.tcmb.gov.tr> (Sürelî Yayınlar)

ENFLASYON RAPORU-2009-II

Enflasyon Raporu'nun 2009 yılı ikinci sayısı 30 Nisan 2009 tarihinde Başkan Yılmaz'ın sunum yaptığı bir basın toplantısı ile kamuoyuna açıklanmıştır. Rapor'da küresel ve yerel makroekonomik gelişmeler incelenmiş, son üç aydaki ekonomik gelişmeler doğrultusunda güncellenen orta vadeli enflasyon tahminleri sunulmuştur. Rapor'da aynı zamanda son dönemde alınan para politikası kararlarının ve bunlarla ilgili iktisadi gelişmelerin mercek altına alındığı altı adet bilgi kutusuna yer verilmiştir.

Daha fazla bilgi için: <http://www.tcmb.gov.tr> (Sürelî Yayınlar)

PARA POLİTİKASI KURULU YENİ ÜYESİ

TCMB Kanunu'nun 22/A maddesi uyarınca Banka Meclisi Üyelerinden Prof. Dr. Turalay Kenç, 8 Mayıs 2009 tarihinden itibaren Para Politikası Kurulu Üyesi olarak görev yapmak üzere seçilmiştir.

Daha fazla bilgi için: <http://www.tcmb.gov.tr> (Genel Bilgiler)

FINANSAL İSTİKRAR RAPORU

Yılda iki kez yayımlanan Finansal İstikrar Raporu'nun sekizinci sayısı 28 Mayıs 2009 tarihinde İnternet sitemizde yayımlanmıştır. Raporda uluslararası gelişmeler; küresel krizin kredi kanallarını sıkılaştırması, talep koşullarında yaşanan bozulma, büyüme oranlarında gerçekleşen düşüş, işsizlik oranlarındaki artış, beklentilerin bozulması gibi olumsuzlukların giderilmesi için uygulanan para politikası ve alınan finansal önlemler çerçevesinde değerlendirilmiştir. Raporda ayrıca Türkiye ekonomisi ve finans sektöründeki kârlılık, sermaye yeterliliği, bankacılık sektörünün kredi ve likidite riskleri ile finansal altyapı gibi son dönem makroekonomik gelişmeler incelenmiştir.

Daha fazla bilgi için: <http://www.tcmb.gov.tr> (Sürelî Yayınlar)

ÇALIŞMA TEBLİĞLERİ VE ÇALIŞMALAR

- Design and Evaluation of Core Inflation Measures for Turkey (Oğuz Atuk, Mustafa Utku Özmen, Working Paper No. 09/03, March 2009)
- Financial Market Participation and the Developing Country Business Cycle (Hüseyin Murat Özbilgin, Working Paper No. 09/04, April 2009)
- Son Vergi Düzenlemeleri ile Ortaya Çıkan Fiyat İndirimleri Tüketicilere Yansıtıldı mı? (Ercan Türkan, Mayıs 2009)

Daha fazla bilgi için: <http://www.tcmb.gov.tr> (Yayınlar/Araştırmalar)

“TCMB Bilançosu Açıklamalar, Rasyolar ve Para Politikası Yansımaları” Kitabı

Şeffaflık ilkesi ve hesap verme sorumluluğunun bir gereği olarak bilançosunu haftalık ve aylık olarak, analitik bilançosunu ise günlük olarak İnternet sitesinde yayımlayan TCMB tarafından, para politikası kararlarının bilanço üzerinden izlenmesinin ve anlaşılmasının kolaylaştırılması amacıyla “TCMB Bilançosu Açıklamalar, Rasyolar ve Para Politikası Yansımaları” isimli bir kitap hazırlanmıştır. Kitabın birinci bölümünde modern merkez bankacılığı ve gelişimi ile para politikası amaç ve araçlarına yer verilmiştir. İkinci bölümde merkez bankası bilançosunun tanımı, önemi, ticari banka bilançolarından farkları ortaya konulmakta ve TCMB bilançosunu oluşturan kalemler tek tek ele alınmaktadır. Üçüncü bölümde, TCMB bilançosundan hareketle oluşturulan analitik bilanço gösterimlerine yer verilmekte, diğer ülke merkez bankalarının bilanço büyüklükleri ile TCMB bilançosu büyüklüklerinin karşılaştırması yapılmaktadır. Dördüncü bölümde ise TCMB bilanço verileri kullanılarak para politikası uygulamalarının analiz edilmesinde gerek duyulacak araçlar ortaya konulmaktadır.

Daha fazla bilgi için: <http://www.tcmb.gov.tr> (Yayınlar / Kitaplar-Çalışmalar)

TCMB bilançosu ile bir ticari bankanın bilançosu arasındaki farklar ve benzerlikler nelerdir?

TCMB bilançosunu, ticari banka bilançolarından ayıran temel özellikler şunlardır:

- ▶ Türkiye’de banknot ihraç etme yetkisi sadece TCMB’ye ait olduğundan, tedavüle çıkartılan banknotlar TCMB bilançosunun pasifinde yer alan “Tedavüldeki Banknotlar” kaleminde izlenmektedir.
- ▶ TCMB’ye Hükümetin haznedarlığı görevi verilmiş olup, IMF ile ilişkiler açısından mali ajan olarak T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, muhafaza kurumu olarak ise TCMB belirlenmiştir. Bu çerçevede, Türkiye’nin IMF’ye üyeliğinden doğan mali ilişkiler sadece TCMB bilançosunda yer almaktadır.
- ▶ Türk parasının piyasadaki değerinin değişmesi nedeniyle bankanın aktif ve pasifindeki altın ve dövizlerin yeniden değerlemesi sonucu oluşan gerçekleşmemiş gelir ve giderler TCMB bilançosunun aktif ve pasifinde “Değerleme Hesabı” kalemlerinde izlenmekte olup, gerçekleşmemiş giderler bilançonun aktifinde, gerçekleşmemiş gelirler ise pasifinde gösterilmektedir. Bu gelir ve giderlerin gerçekleşmesi halinde, gerçekleşen tutarlar kâr ve zarar hesaplarına aktarılmaktadır. Ticari bankalarda ise gerçekleşmemiş gelir ve giderler doğrudan kâr ve zarar hesaplarına aktarılmaktadır.

TCMB Faiz Oranları*	Borç Alma	Borç Verme	Merkez Bankası Döviz Rezervleri (22.05.2009, Milyar ABD Doları)	66,74
Gecelik (o/n. %)	9,25	11,75	Enflasyon - Nisan 2009 (TÜFE, Yıllık %)	6,13

* 15 Mayıs 2009 tarihi itibarıyla.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından üç ayda bir yayımlanır.

Sayı: 14 Haziran 2009

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası adına Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Hüseyin Zafer

Baskı:

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Banknot Matbaası Genel Müdürlüğü

Yayın Kurulu:

Cihan Aktaş - Tuğrul Gürgür - Tangül Hınçal - Mesut Kümbetlioğlu - Zeynep Özge Yetkin - Mehmet Tamur - Canan Binal Yılmaz - Cem Gökçen - Berkay Akişoğlu - Gonca Zeynep Özdemir - Emel Demirgören - Özgür Balaban

Ücretsiz dağıtılmaktadır.

Abonelik için: iletisimbilgi@tcmb.gov.tr

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
İletişim ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü
İstiklal Caddesi No: 10 06100 Ulus-Ankara
Tel: (312) 310 36 46
e-posta: iletisimbilgi@tcmb.gov.tr